

PROBLEMEN BIJ HET DETERMINEREN VAN RUNDERMOLAREN

NIEK KERKHOFF

Het artikel van Henk Hiddingh in *Cranium* 1(1) zal de beginnende onderzoeker zeker tot vreugde hebben gestemd. Eindelijk enig houvast bij de tot nu toe vruchteloze pogingen om losse rundermolaren op soort te determineren.

Afgezien van een aantal onjuistheden die SIEGFRIED (1983) over botkenmerken publiceerde, zijn vooral de door Hiddingh van Siegfried overgenomen gebitskenmerken van runderen op sommige punten beslist aanvechtbaar. De eerder genoemde vreugde zal vooral op dit punt aanzienlijk moeten worden getemperd door de volgende opmerkingen:

- De accessorische zuil is op zichzelf geen kenmerk; deze zuil komt bij runderen om niet nader te verklaren redenen soms wél en soms niet voor. De zuil dient beschouwd te worden als een emailvariatie, waarover hieronder meer volgt.
- Bij onderzoek aan 115 bovenkaaksmolaren van runderen in mijn collectie bleek, dat deze zuil 70 maal buiten de kiesomtrek ligt en 45 maal daarbinnen. Dit zou volgens Siegfried betekenen, dat in mijn collectie 45 maal *Bison* zou voorkomen en dit is gezien de verhouding in het aanwezige botmateriaal van *Bos* en *Bison* zeer onwaarschijnlijk.
- Gelet op een wél valide kenmerk bij *Bison*, te weten: 'meer vierkant dan lang', kunnen deze 45 molaren niet van *Bison* afkomstig zijn. Ook niet volgens andere kenmerken, zoals kleur en emailstructuur.
- Vergelijking met molaren van recente koeien geeft hetzelfde resultaat: ook dáár is de accessorische zuil soms wél en soms niet buiten de kiesomtrek aanwezig.

ADRES VAN DE AUTEUR:

Nieuwe Damlaan 557

3119 AM Schiedam, tel.: 010 - 70 30 65

- Overigens hebben ook veel molaren van koeien aan de buitenzijde veel dentine. Kennelijk is dit een aanwijzing voor de leeftijd van het individu en geen kenmerk voor *Bison*.

Naast de hierboven vermelde opmerkingen over de methode van Siegfried lijkt het nuttig er op te wijzen, dat aan losse rundermolaren niet is vast te stellen of het een M_1 of een M_2 (M^1 of M^2) betreft.

In het emailpatroon is een aantal variaties op te merken, maar deze variaties, zoals hieronder schematisch weergegeven, geven geen nadere informatie over de kies zelf. Zowel bij inferieure als bij superieure molaren komen genoemde variaties voor.

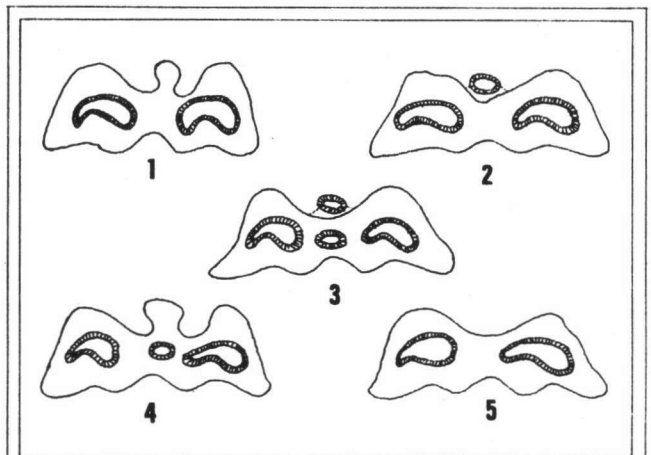

Fig.1. Variaties in het emailpatroon van rundermolaren:

1. Accessorische zuil vormt een 'lus' binnen of buiten de kiesomtrek
2. 'Losse' acc. zuil binnen of buiten de kiesomtrek
3. Acc. zuil plus een interne zuil ('eilandje')
4. Als bij 1., maar tevens een interne zuil
5. Geen acc. zuil en geen 'eilandje'

Tot slot: Ook bij schaap, geit en paard is het maken van onderscheid tussen M_1 en M_2 (M^1 en M^2) niet mogelijk bij losse molaren. Deze negatief gerichte informatie draagt niet bij tot een oplossing bij het determineren van losse molaren, maar kan ons behoeden voor het maken van fouten.

En als allerlaatste: Wie heeft een verklaring voor het feit, dat in mijn collectie bij sommige mandibulae van *Bos* sp. de P_2 en ook de alveole daarvan ontbreekt?